

S'Albufera de Mallorca, Aigua, aucells i persones.

*Per Gabriel Perelló, geògraf
Revista EL MIRALL, núm. 89 - Gener 1998*

*Tenacitat i imaginació: ens calen i les tenim.
Tenacitat per creure en s'Albufera, quan molts ja la donaven per perduda.
Imaginació per afaïçonar-la de nou, de fer i refer un paisatge que mai no
devia d'haver estat com ens pensàvem que era.
S'Albufera: un espai per construir, un paisatge per a inventar.
Perquè l'Home, de sempre, ha estat un factor ecològic. Alguns per a destruir,
altres per bastir.*

RAMON FOLCH I GUILLEN, al Llibre d'Honor del Parc

El 28 de Gener del 1988 i per primera vegada en la història de les Illes es declarava un espai natural protegit, enguany el Parc Natural de s'Albufera de Mallorca ha complit els 10 anys d'existència. Molts foren els valors naturals i humans que determinaren aquesta declaració i la història de s'Albufera és prou interessant i extensa.

En el temps pre-turístics hom mesurava de forma molt diferent els valors de s'Albufera i la història ens ha deixat el testimoni d'aquestes relacions consistentes en l'aprofitament dels recursos naturals del Prat amb finalitats agrícoles i alimentàries: la caça i la pesca, les pastures, les dessecacions i transformacions (Sa Marjal, els canals, els camins i els ponts, ...), la indústria del paper, de l'arròs i de la sal, ... És també en aquest període quan s'Albufera arrela en les gents del seu entorn, és quan és forma una cultura relacionada amb el Prat: la toponímia, els costums i les tradicions, les llegendes,... que han perdurat fins avui.

Amb l'inici del turisme i els canvis d'ús del nostre territori és quan es produeixen les agressions més significatives a s'Albufera: la urbanització, la caça i pesca massives, la construcció d'Es Murterar, la contaminació de les aigües, etc.

Paral·lelament a aquest recent procés de degradació de s'Albufera és quan comencen les primeres actuacions de cap a la seva conservació. Al 1961, en l'elaboració dels primers llistats de zones humides de protecció prioritària (la llista MAR) hi figurava s'Albufera i s'en proposava la seva protecció. Entre el 1975 i el 1976, el GOB desenvolupa una campanya que culmina amb l'entrega de més de 30.000 signatures i dotzenes d'adhesions d'entitat d'arreu d'Europa al Consell General Interinsular. A partir d'aquí, l'ICONA encarregava a la nostra Universitat un detallat estudi de la zona com a base científica de la seva protecció. A partir del 1985 s'inicià el procés d'adquisició de terrenys per part del Govern Balear i l'ICONA que conjuntament amb la inclusió del Comú de Muro i algunes parcel·les de propietat privada formaren les 1.700 hectàrees de zona humida, dunes i conreus que es declararen Parc Natural a principis del 1988. Al 1989 s'Albufera va ser inclosa a la Llista Ramsar de zones humides de importància internacional. Varen ser necessaris 25 anys per arribar a aquest nivell de protecció i el temps i la ma de l'Home no perdona: gran part de l'ecosistema de s'Albufera va ser transformat.

A s'Albufera, l'aigua i la sal són els protagonistes, fan possible tal diversitat en la fauna i la flora i organitzen tots els ecosistemes. S'Albufera és la major zona humida de les

Balears i està alimentada per les aigües dolces procedents de la Serra de Tramuntana que hi arriben a través dels ullals i dels torrents, l'aigua salada hi arriba principalment des de la mar, per s'Oberta.

La vegetació de s'Albufera, condicionada per l'aigua i la sal, presenta a la platja un potent sistema dunar amb les seves plantes característiques: el borró, el lliri blanc, el card marí i el rave de mar. Més endins creixen plantes més llenyoses, impeding que les dunes es desplacin amb el vent, entre les que destaquen per la seva singularitat el ginebró de fruit gros que hi té la seva única localització de les illes i el peu de milà (endemisme de Mallorca i Menorca). Darrera aquestes comunitats, els densos pinars, amb sotobosc de romaní, xiprell, mata, aladern de fulla estreta i algunes orquídies ens condueixen cap a la zona inundada. Dins el Prat, prop de la mar, on les condicions de salinitat són més accentuades hi creix l'herba salada; als llocs que romanen negats més temps hi creixen joncs de distintes espècies. Als llocs on l'aigua és més dolça i que es troben de forma permanent inundats s'hi desenvolupen les plantes més abundants de s'Albufera: el canyet i la sesquera. Dins dels canals i llissers hi trobem una gran diversitat de plantes les quals són la base alimentària de molts animals: l'herbei, la coa de mart, la rèbola, la lletia d'aigua,... Les voreres dels canals i dels camins presenten boscos de ribera de polls blancs, oms i tamarells. La planta més emblemàtica de s'Albufera és l'orquídia de prat la qual no és troba a altre indret de la Península Ibèrica. El catàleg florístic del Parc inclou unes 460 espècies vegetals de les 2000 de la flora mallorquina.

Biològicament, el major interès del Parc rau en la seva avifauna. De les aproximadament 300 espècies citades a Mallorca, més de 220 s'han observat a s'Albufera al llarg de l'any. Entre les espècies que hi viuen tot l'any, i per la seva importància ecològica, destaca la petita boscarla mostatxada de la que s'en calculen unes 500 parelles constituint la densitat més important d'Europa. Altres aucells nidificants són: el coll-blau, l'arpella, la queca, el setmesó, el bec-vermell, el gall-faver... també, l'àguila peixatera aprofita els estanys de s'Albufera per alimentar-se malgrat no hi nidifiqui. Les zones humides són essencials per a les aus migratòries i la situació geogràfica de s'Albufera (entre Europa i Àfrica) la fa destí o aturada de moltes aus: els agrons, els avisadors, els siuladors, els cullerots, les oques, els flamencs, les juies, els falcons marins, ...

S'Albufera ofereix també hàbitats excel·lents als peixos tals com l'anguila, les llisses, els llops,... Els amfibis i els rèptils hi estan representats per la tortuga d'aigua i la serp d'aigua respectivament. Pel que fa als mamífers, els més abundants són les rates-pinyades, les rates i els ratolins, també destaquen el conill i el mostel. Malgrat la seva talla i dificultat d'observació el grup dels invertebrats és importantíssim a s'Albufera, el catàleg és encara incomplet i cada any s'afegeix alguna espècie nova per a les Illes o fins i tot per a la ciència !; són interessants els odonats, els moluscs d'aigua dolça i els crustacis.

La gestió del Parc Natural, després d'una dècada, ha demostrat com l'Home pot intervenir en favor de la Natura recuperant un espai que molts consideraven perdut, ens queda ara la tasca de fer possible el gaudi de s'Albufera per part de les futures generacions. La conservació de les zones humides pel seu valor biològic (el de la diversitat biològica i el de la productivitat ecològica), justifica plenament tots els esforços que s'han fet a nivell local i internacional per a la seva protecció. S'Albufera suposa un patrimoni que ultrapassa els nostres límits geogràfics i és compromís de tots impedir la degradació dels seus valors naturals.